

Kintsugi

Långsamt borstade hon tänderna, stirrade länge på den glåmiga spegelbilden innan hon krängde på sig pyjamasen. Regnet smattrade mot plåttaket. Kanske fanns det nåt att slötitta på först? Bortom viruset och den samlade världens oro. Tyst kröp hon ner i soffan och drog en pläd över sig. Efter en stunds letande bland kuddarna hittade hon tryckaren och började bläddra mellan kanalerna. Utbudet var skrånigt och syrefattigt som ett trött tivoli. Fanns det inget kulturellt? Hon gäspade och sökte vidare på play. Nytt program. Mellan raderna! ”Följ med bakom kulisserna och möt aktuella författare”, instruerade programtexten. Introt gick igång med några blå jazztoner, och kameran zoomade in på en kvinna, välbekant från media. Framgångsrik. Det var bara en sån som blev intervjuad. Fick göra sin röst hörd.

Jaha! Ska vi börja så? Visst. Vilken bra idé att värma upp med annat först. Svår fråga. Kastanjen är ju majestätisk, och björken med vita stammar, sitt inre ljus. För att inte tala om lönnen, extasen förkroppsligad, åtminstone på hösten. Denna kaskad av färger! Men ändå säger jag nog tall, eller närmare bestämt tallar. Egensinniga individer som tillsammans utgör en skog. Vackert ord. Skog. Tallkollektivet är inte anonymt, åtminstone inte på min ö. Den vindpinade skogen har vuxit i kamp mot naturens krafter och skapat olika, skulpturala individer med säregna former, men tillsammans, i en stor och brokig familj. Fåtöljtallen, som jag brukar sitta och fundera i, Ormtallen slingrande längs marken eller Stortallen, ett erekt kön rakt upp i himlavulvan. Och doften av kådan. Tall alltså. Jag känner mig mest besläktad med tallen.

Himlavulvan! Damen tog verkligen ut svängarna. Bara hon i ensamt majestät. Röd sammetsfåtölj. Drottninglik. Ingen intervjuare? Inga synliga frågor heller. Ett experiment med en ny, originell form? Hon dämpade volymen. En egen ö! Säkert hade den där ett arkitekturtrit hus också, med utsikt över havet och tallarna. Vilket var trögdjurets eget favoritträd då? Tankarna gick till enen. Om den nu kvalificerade. Taggig, segväxande och med en doft som fick tvedräktsandarna att fly. Åtminstone en kort stund. Vid frukostbordet. Hon brukade hålla faderns smörkniv, snidad i ene, mot näsan och förnimma den vilda doften av barndomens skogar.

Mina favoriter är de där långa, franska. De flyter ut i luften, tar plats på ett självklart elegant sätt och vissnar snyggt också. Sanslöst sköna. Har du märkt att de köpta är helt olika från de man odlar själv? De friväxande har tunna stammar, är kompaktare och vigare. Skamlöst slår de ut sina kronblad under dagen, för att åter sluta sig mot kvällen, spänstiga som elitgymnaster. Rosa, gula, orange i ett fång – eller en enda solitär. Vilda stäpptulpaner hyllades faktiskt av persiska poeter redan på 1200-talet! De där pappersliknande blommorna som växer som buskar vid Medelhavet är också makalösa. Ofta röda med ett formidabelt spjut till pistill. Där kan vi prata om sex och erotik. Hibiskus!

My god! Vad var det här? Så himla pretentiöst! Borgerligt! Franska tulpaner! Dyraste sorten. Till den som har skall varda givet. Välklädd var hon också. Cool. Soffhonan nöp i sin noppiga flanell och drog upp flecepläden under hakan. Bakom teven skymtade hennes egen hibiskus. Den slokade.

Med rötterna i norr är det ganska självklart. Snöljuset lyser upp den dystraste själ. Att åka skridskor på älven, glida på skidor över ängarna; den krispiga kylan som får tankarna att flyga. Hur njutbart är inte det? Snön sveper in världen i ett skimmer och allt detta är egentligen vatten! Rena magin. Jag älskar ljudet av det som porlar: bäckar, forsar, sjöar,

men mest havet. Storm och stiltje, yta och djup, monokromt – och färgsprakande som en hörtorgstavla. Där vill jag spridas när det är dags. Men tillbaka till frågan. Vintern är definitivt min årstid. Till synes ett dött tillstånd, men i själva verket bara en vila inför den extatiska våren.

Vem skulle inte vilja bo vid havet? Skrida över skimrande strandängar. Höra vågornas sång. Genom radhusfönstret såg hon en lampa slockna hos grannen. Hur hade hon hamnat här i förortens konstruerade koordinatsystem, när hon egentligen ville bo på landet? Kanske var det dags att flytta norrut? De leriga vintrarna som slukade ljuset var ett deppigt kapitel. Hon skulle just stänga eländet, som fick henne att sjunka ännu längre ner i missmodets hål, när en man dök upp i rutan.

Vi bryter där. Skitbra! Fint flöde. Du är en självklar berättare. Förstås! Det blir en inbjudande monolog, när vi tar bort intervjuaren och du tittar rakt in i tittarens iris. Fint med duandet också. Så mycket bättre. Funkar det för dig med frågorna på promptern istället? Topp! Ursäkta att jag inte berättade om de första frågorna. Ville få till lite nerv. Okej? Då kör vi igen.

Svartklädd. Var det kanske regissören? Eller manne producenten. Vad hette det i ett kulturprogram utan programledare? En sminkös svepte förbi och pudrade den högmodiga nunan. Mer autentiskt blev det i alla fall när man fick se det man inte brukar få se.

Som barn behövde jag skapa ett inre rum där jag kunde utforska känslor och upplevelser. Jag har inga syskon och fick hitta sätt att underhålla mig själv. I fyraårsåldern började jag läsa och blev snabbt en storslukare. När man läser fylls man med språk och formuleringar, textvärldar och tankar som man vill dela med någon. Istället för syskon hade jag brevvänner, så det blev naturligt att använda text. Själva skrivhandlingen gör också att man skärper seendet och efter hand börjar ”stjäla” ord och uttryck och leka med dem. Maria Wine skriver ”Du skall vara din egen tjuv. Och stjäla det som är ditt. Jaga det ur sina gömställen.” Alla har vi guld i våra gömmor; det är bara att plocka fram det. När man tecknar ner tankarna måste man först välja ut något av allt som fladdrar omkring, och ibland synliggörs något man inte visste att man tänkte. Skrivandet lyfter fram själva essensen. Eva, min svensklärare, var också betydelsefull. Hon lotsade fram språket, lärde oss experimentera och smaka på orden, ofta utifrån en kreativ uppgift. Skriv fram en arbetare som byggde katedralen i Chartres på 1300-talet! Berätta inifrån den fångade bisonkon i Altamiragrottan! Eva fick oss att undersöka världen och samla stoff, göra en trampolin för fantasin. Vi elever blev begåvade hos denna mästerliga ordbrukare, och som jag längtade till hennes lektioner! Så började min krokiga skrivarväg. Att den skulle ta mig ända hit var inget jag planerade. Jag har bara skrivit på, somt för byråådan, somt för läsare. Min debut kom sent, men då var jag rik på livserfarenhet.

Mer borgerligt skryt. Viken besserwisser! Så självgod att man ville kräkas! Skulle man vara tacksam för skrivarråden hon så generöst delade med sig? Hon hade säkert gått på privatskola. Men ändå debuterat sent. Inte varit framgångsrik jämt. Trots inspirerande lärare. Den som ändå hade haft en sån. Dags att stänga av. Hon trevade efter tryckaren.

Att bli bortvald är inte lätt, men det händer alla och det betyder inte att man är dålig eller gör fel. De kanske söker något annat. Eller så har man inte hittat rätt förlag. Om man skriver för att man verkligen har något att berätta, kommer drivkrafterna att överleva ett nej. Har man tur får man några ord från lektören, och då ska man försöka se kommentaren som en gåva.

Kanske vill man inte använda allt eller något alls. I slutänden måste man som författare bestämma själv och inte vara ett rö för vinden, men en annans perspektiv är alltid bra. Trots mina framgångar har jag blivit refuserad många gånger. Det måste man tåla. Refuseringar är en del av upplevelsen att vara i bokbranschen. För dagens debutanter har det blivit allt svårare att bli publicerade på traditionella förlag, men det finns ju många andra möjligheter om man verkligen vill nå ut: bloggar, egenpublicering och hybridförlag där man får vara medfinansiär.

Bortvald. Äntligen nåt intressant. Det hade hon inte trott. Refuserad? Minsann. En välbehövlig krackelering i den perfekta ytan. Soffhonans dikter hade också skickats till några förlag. Förra seklet. Nedslående återkopplingar. Tydligt och klart. Inget författarämne. Skrivlusten försvann. Istället hade vardagens måsten fyllt upp alla livsskrymslen.

I min senaste roman ville jag skriva mer dialogiskt, skapa rejäla mellanrum som bjuder in läsaren. Slow read, istället för speed read. Ingen stress genom sidorna för att få reda på vad som händer, utan mer sjunka in mellan raderna och bli medskapare. Jag skriver mitt, sedan fyller läsaren på med sitt och därmed blir ju varje läsoplevelse unik, men då måste det finnas utrymme för läsaren. Vår tids nya sätt att kommunicera ville jag utforska. Sms och mejl är flyktigare än vanliga brev, de finns inte kvar för eftervärlden, men jag ville visa på kraften i det skrivna ordet, även digitalt. Mina karaktärer bygger sin relation nästan lika mycket på digitala texter som på fysiska möten. Det är inte dumt alls att lära känna en människa textuellt. Att skriva är en långsam process, man hinner reflektera och redigera en hel del. Om man möts i verkligheten först dominerar och vilseleder ofta det visuella, men med ett förspel i text kan de fysiska mötena bli laddade och fördjupas av den gemensamma tankevärlden som man kan botanisera vidare i. Och så ville jag skriva en brevroman.

Brevroman? Hon tuggade på pennan. Konstläraren som börjar brevväxla med en känd konstnär. Tunn men intensiv. Erotisk. Och finalen. Vilken chock! Men vad hette den?

I synnerhet i slutet av sitt liv är han spännande, med idén att vi blir till i språket, och att vi skapar varandra i mötet. Vi samskapar alltså varandra i en ömsesidig process. Det som händer kan vi kalla kränkande, kul eller något annat, och de ord vi väljer påverkar de följande tankebanorna. Wittgenstein och Shakespeare är närmast besatta av att utforska människans väsen, men Wittgenstein är inte lika ödesmättad utan visar på våra valmöjligheter. Inte bara i handling utan just att handlingen föregås av språket och tanken. Det där att kunna tänka: Finns det något annat sätt att förhålla sig till det här? När vi tänker annorlunda kan vi handla annorlunda. Det har i alla fall gjort både mitt skrivande och mitt liv intressantare. Roligare! Ibland överraskar man sig själv. Bara det! Allt är i rörelse. Panta rei.

Nu var författaren i högform minsann, la ut texten som om denna guds utsända var världens mitt. Panta rei! Till skillnad från lättningens liv. Allt stod blick stilla. På vänt. Hon rättade till kudden, tryckte in en chokladbit i munnen och grävde fram en penna som skavde mot ryggslutet.

I min barndom läste jag om Navajoinianerna, kända för sina komplexa sandritualer. Med infärgad sand lägger de symmetriska, intrikata mönster i en stor rundel. Det är något visst med det cirkelformade. Det runda har ett fokus, en kärna, men strävar utåt, uppåt och nedåt i jämförelse med det linjära som ofta blir både förutsägbart och fantasifientligt. I böjen, rundeln finns det levande och mänskliga. Ja, hela naturen och universum vimlar av rundlar.

Hur som helst, tillbaka till det komplexa. Ritualen tar dagar och nätter att skapa. När allt är perfekt närmar sig schamanen konstverket och snärtar till det så att mönstret förstörs i kanten. Det är då man ger plats för livsanden. Från perfektion till liv. Jag bara älskar det! Det perfekta är så livlöst. Man kan fundera över vår tids absurda krav på perfektion, i form av makeovers på alla delar av våra stackars kroppar. Är det rädsla för åldrande och död? Jag tycker allt mer om det skavda, nötta, rynkiga, spretiga, ja allt det som ger spår av levt liv. Visste du att japanerna lagar trasiga kärll med guld för att visa – inte dölja – sprickorna, att de har erfårit livet? Komplexiteten ökar dess värde. Kintsugi. Vi borde lyfta blicken från oss själva och förvandla världen istället. Utnyttjande av barn, förtryck, fattigdom, krig och miljöförstöring. Förbättringsområdena är oändliga. Jag har startat en stiftelse, Signora Sabatinis fond, min hommage till Tranströmer! Syftet är att kvinnor ska få tillgång till utbildning och självförsörjning. Om man vill lyfta fattiga ur misär och få varaktiga resultat är satsning på kvinnorna den effektivaste vägen. Fattigdomen har ett fullt tryne ska du veta. Det är mycket tillfredställande att kunna bidra till utveckling, till något utanför mig själv och min familj. Låta orden och min vurm för det komplexa bli till handling.

Politiskt korrekt var bara förnamnet! En världsförbättrarfond! En missionerande wonder woman som ville sprida komplexitetens budskap och ömmade för de svaga! Framgångsrik och generös. Vilket inte hindrade inköpet av en exklusiv kavaj. Som säkert hade kostat multum. En skärva till de fattiga, och hur mycket tid som helst att framhålla sin egen förträfflighet. Var i helvete var tryckarn?

Det är ju lätt för mig att säga att jag trivs i detta tillstånd. Jag har ju familj och vänner som gillar mig, och när helst jag vill kan jag välja gemenskap. Men för att kunna skriva behöver jag skala bort störande moment. Bruset är en tjock hinna över sinnena, åtminstone för mig. Vissa skriver bäst på offentliga platser som caféer eller med musik i öronen. Själv behöver jag vara ifred. Men egentligen är jag inte ensam. Jag umgås ju med mina karaktärer i ett parallellt universum.

Behovet att vara ifred kände hon igen, även om pandemin hade gjort henne närmast asocial. Barnen skypade hon med ibland. Några promenader hade de också fått till, men de hade ju fullt upp med sitt. Och vännerna? Telefonsamtalen hade nästan upphört. Det fanns inget att berätta om. Nada. Den som ändå hade ett parallellt universum att träda in i.

Inte någonstans känner jag mig så rebellisk och nyskapande, både när jag läser och skriver. Det är en direkt upplevelse av att skapelsen pågår. Nu och här, inte då och där. Ett livselixir, som jazz. Eva gav mig Boye och Södergran. Jag fick upp ögonen för poesin och att man kan uttrycka något med både krona och rötter i koncentrerad form. Förtätat som en enbuske. I mogen ålder läser jag gärna Marina Tsvetajeva, Maya Angelou, Inger Christensen och den fenomenala Kae Tempest. Hold your own är min återkommande husdikt. Rena näringstillskottet! Och Tranströmer! En porlande kallkälla.

Tsvetajeva! Hon satte sig rätt upp i soffan. Namnet som hon hade letat efter! Och dikten. Med både rötter och krona. De drabbande raderna i ett annat liv. Hon slet fram chokladomslaget och plitade namnet på baksidan.

Nej, jag kände honom inte. Men jag älskar hans stringenta dikter. Han är i en klass för sig. Det var verkligen i elfte timmen han fick Nobelpriset. Mitt allra första Tranströermöte var på ett barndop där någon läste Romanska bågar och den gick rakt in. Kan den utantill. Du kan öppna någon av hans diktsamlingar och sätta fingret var som helst, och det vibrerar. Inte

en slapp rad! Och bildspråket! Man får syn på världen. Mitt eget diktskrivande har tränat rytmen och att söka rätt ord för kontexten. Under mina år med småbarn skrev jag bara dikter. Omfånget är ju mindre. Man behöver inte så mycket tid vare sig för att läsa eller skriva dikt.

Varför hade hon tappade bort skrivandet? Hon hade ju också skrivit dikter när barnen var små. I mängder. Varför hade det som hon älskade fått rinna ut i sanden, i den långt ifrån perfekta sandmålningen som hette livet? Tiden forsade fram. Snart var det över. Och livsandarna, var gömde de sig?

*Jag lämnade Svenska kyrkan för att jag avskyr den bigotta idén att kvinnor inte skulle kunna predika. Men det där har ju förändrats nu, tack och lov. Här om året läste jag en fascinerande bok, *When God was a woman*. Den vände upp och ner på allt. Numera ser jag gud som en svart, frodig, dansande kvinna! Ska man tro, är det ju rimligt att tillbe en kvinnlig gudom, eller hur? Någon som kan ge liv. Tänk om vi hade bett till Moder vår! Stone visar att i förhistorisk tid, under tusentals år, var skaparen en gudinna, i alla delar av världen, känd som Astarte, Ashtoreth, Isis, Ishtar, Eostre. Hon lever bland annat kvar i ordet Easter – påsk. Att vi fortfarande äter ägg till Eostres ära är det inte många som vet, delvis för att chockerande litet finns skrivet om dessa eoner av gudinnetid. Att det krävdes en mer krigisk gud efterhand, som i Gamla testamentet, beror på att människan slog ner pålarna och behövde någon mer skräckinjagande som bättre kunde skydda egendomen än modergudinnan. Trodde man. Religiös eller inte så påverkar religionerna människorna. Frågan om religion är komplicerad. Det märks nog i mina alster. Kyrkorummet och ritualerna tycker jag om, liksom det existentiella – och kärleksbudskapet, men i övrigt har det religiösa alldeles för ofta hämmat och skuldbelagt människor. Presens! Hämmar och skuldbelägger. Mycket har vi fått om bakfoten. Luther ville att vi skulle dansa, älska och ha roligt, som ett motgift till djävulen. Han gifte sig faktiskt med en nunna! Luther alltså.*

Författaren var fortfarande pompös. Akademisk. Frånstötande självsäker. Men tankarna om religionen. Mätte hon utveckla dom lite till.

*Louise Glück befinner sig också gärna där i paradiset eller är det männe en kyrka? Kultur och natur, död och liv. En plats för fröer att gro eller inte gro, en plats för kontemplation inför allt som växer – och frustration, när bladlös och sniglar förstör allt. Insekter, kaniner och ormar, ja det är ingen plats för räddhågade. Det är bara att kavla upp ärmarna och arbeta i myllan. Likt skrivandet eller livet! Trädgården kan aldrig helt kontrolleras även om vi försöker, därför är den så tacksam att skriva om. I diktsamlingen *Vild Iris* visar hon sin genialitet genom att ge växterna röst och höra vad de tänker! Hur de försöker kommunicera med gud. Sådant kan poeter göra, om de är skickliga nog. Men iris kan också betyda ögats iris. Vild blick. Är inte det skönt komplext, så säg? De till synes enkla orden planteras på sidorna, men läser man långsamt öppnar sig ett lager till.*

I det här skedet tycker jag att vi kastar om ordningen. Vi tar viruset först och sedan ditt nya projekt och så avrundar vi. Kan det gå?

Svarte Petter igen! Och pudervippan. Hade de inte kunnat fortsätta på Glückspåret och den vilda blicken? Hon måste kolla om Vild iris fanns att ladda ner från bibblan.

Det har verkligen varit ett Anus horribilus för många, Annus horribilus, menar jag förstås! Haha. Förlåt. Men för mig som arbetar bäst när jag får vara ifred har det varit förträffligt. Arbetspassen blir mer fokuserade, inga resor som bryter av. Inget som stör. Men ser man ut

över världen är det ju en katastrof för många individer och nationer, särskilt de som redan har det svårt. Men det heter ju kris och utveckling. Pandemin kan bli vår stora chans att utvecklas på riktigt. Det är en möjlighet till omtag. Vi vet att vi behöver förändra vårt sätt att leva, konsumera mindre, satsa på mer miljövänlig energi och allt det där. Vår livsstil gör oss inte lyckligare. Tvärtom. Lycka är ett bedrägligt varumärke om vi tror att den kan köpas. Vi behöver verkligen radikalt omdana vår jord – och oss själva.

Lite humor hade hon ändå. Men sedan. Jadajada. Själv hade hon bara varit rastlös och uttråkad. Känt sig snuvad på tiden, livet. Trist var det. Trist att leva. Trist. Trist. Trist. Hur skulle nåt enda gott kunna komma ur det här moraset?

Jag har ett nytt projekt på gång, men det kan jag inte berätta om. I början är allt skört som en nysådd gräsmatta. Men arbetsnamnet är Crème Brûlée, lent gräddig med en knastrigt bränd yta. Svärtan är viktig också i desserter! Titeln är inspirerad av Brögger, hennes mod, skärpa och livslust, men det är allt du får just nu. Dags att runda av. Var rädd om dig. Håll avstånd. Snart är vi igenom ekluten och kan träffa alla kära igen. Kanske lite visare, lite klokare och bättre på att tvätta händerna!

Långsamt ställde hon sig upp. Hon frös. Fleece hade glidit ner på golvet. Regnet rann ännu över fönstret. Vindögat. Vackert ord. Djupvackert. Hon smög förbi ett snarkande rum, tassade tyst nedför trappan till köket och satte igång vattenkokaren. Klockan var nästan två. Tur att det var söndag. Hon följde en regndroppes sävliga färd över det vattrade glaset. Många förnumstiga formuleringar. Och så Tranströmerfonden på det! Världssamvetet! Bara för mycket. Men det andra. Det som hon också hade gjort i små doser, men efter hand tappat bort. Familjen och brödfödan hade gått först. Det var som om tiden aldrig hade räckt till för henne. Varför hade hon inte prioriterat bättre? Men nu skulle det ske. Nu och här, inte då och där. Tänk att det skulle ta ett helt liv och ett till stora delar motbjudande teveprogram innan hon förstod vad hon verkligen ville göra. Hålla fast vid. Det porlade när hon hällde upp det sjudande vattnet i favoritkoppen, slängde i en påse kamomill och sjönk ner vid köksbordet. Var fanns något att skriva på? Inköpslistan fick duga. En klunk sommaräng och hon var igång. Vetskapen om att nattens tankar är flyktiga som maskrosbollens frön drev henne framåt. Snabbt måste hon fånga och fästa dom på papperet, innan de spreds och försvann utom räckhåll. Hon skrev raskt, utan uppehåll tills hon hade fyllt hela blocket. När inköpslistorna tog slut fäste hon det sista på kartongen. Stilla lade hon ner pennan och andades in det gryniga morgonljuset. Det här var bara början. Berättelsen, som fanns i otaliga, frustrerade brottstycken i datorn, skulle hon rensa i, utveckla, fördjupa. Och skriva klart. Kanske eget förlag eller ett sånt där hybridförlag. En pinsamt sen debut skulle det bli. Eller var det rent av uppiggande för läsarna med en sextipluskvinna som debutant? En stillsam revolt mot ålderismen. Men bättre sent än inte alls. Orden skulle hon foga samman med livserfarenhetens guld. Hon blundade, lät ordet rulla runt i gommen.

Kintsugi.